8 клас

Поширені й непоширені однорідні члени речення. Смислові відношення між однорідними членами речення

Стрембицька Л.А.

Мета

Ознайомитися з ознаками однорідних членів речення; типами зв'язку між однорідними членами речення.

Розвивати вміння знаходити речення з однорідними членами; визначати смислові відношення між однорідними членами речення; правильно інтонувати речення з однорідними членами.

Зробіть синтаксичний розбір речення.

Будь сміливим не язиком, а ділом.

Зробіть синтаксичний розбір речення.

<u>Будь сміливим</u> не язиком, а ділом.

(Речення просте, односкладне, узагальненоособове, повне, поширене, розповідне, неокличне, ускладнене однорідними додатками) Ознаки однорідності

Однорідними називають такі члени речення, які рівноправні між собою, стосуються одного й того самого члена речення, виконують однакову синтаксичну функцію, відповідають на те саме питання.

Однорідними можуть бути різні члени речення. НАПРИКЛАД:

що робив?

I соловейко на калині то <u>щебетав</u>, то <u>затихав</u> (Т. Шевченко).

Схематично однорідні члени в цьому реченні можна показати так: $mo\ O$, $mo\ O\ (O\ -$ однорідний член речення).

Непоширені, поширені Однорідні члени речення бувають **непоширені** (не мають залежних слів) і **поширені** (мають свої залежні слова). *ПОРІВНЯЙ МО*:

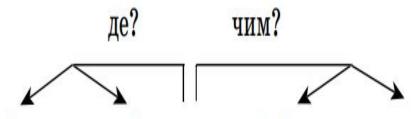
Пригощали яблуками та свіжим медом.

непошир.

пошир.

Кілька рядів у реченні

У реченні може бути як один, так і кілька рядів однорідних членів. НАПРИКЛАД:

<u>Справа і зліва віяло свіжістю і ароматом</u> води (Ю. Смолич).

1-й ряд

2-й ряд

Типи зв'язку Для зв'язку однорідних членів речення використовуємо сполучники сурядності та інтонацію або лише інтонацію.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ О	ДНОР	дними члі	ЕНАМИ РЕЧЕННЯ

''			
Типи та засоби зв'язку	Приклади, схеми		
Сполучниковий (сполучники та інтонація)	Відшелестіли лебеді і трави (Л. Овді- єнко).		
Безсполучниковий (лише інтонація)	Повітря було чисте, прозоре (Панас Мирний). 0, 0		
Змішаний (поєднано сполучниковий і безсполучниковий зв'язок)	Пролітають над ними віки, лихоліття і хмарки (Л. Костенко). О, О і О		

Смислові відношення Смислові відношення між однорідними членами речення виражаємо сполучниками сурядності (єднальними, протиставними, розділовими) або без них.

СМИСЛОВІ ВІДНОШЕННЯ МІЖ ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ

Відношення	Сполучники	Приклад
Єднальні	і (й), та (у значенні і), ні ні, ані ані, як так і, не тільки а й та ін.	Така тиха, зоряна і ясна ніч.
Протиставні	а, але, та (у значенні але), проте, зате, однак, хоч (хоча)	Лине сумна, зате рідна пісня.
Розділові	або, чи, або або, чи чи, то то, не то не то, чи то чи то, хоч хоч	' ' ' '

Інтонація

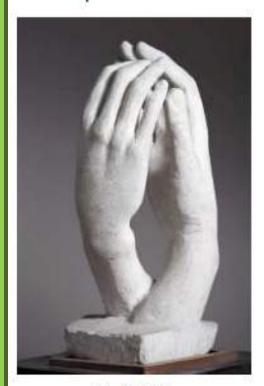
Однорідні члени речення вимовляємо з перелічувальною інтонацією, на кожний із них падає логічний наголос. Якщо сполучника немає або його повторюємо, то між однорідними членами речення робимо паузу.

Неоднорідні

Не є однорідними членами:

- повторювані слова: *Плавай*, *плавай*, *лебедонько*, *по синьому морю*... (Т. Шевченко);
- два однакових чи подібних слова, об'єднаних часткою **не** або **так**: дивишся не надивишся; їсти так їсти;
- фразеологізми (усталені вислови) з повторюваним сполучником: *i сміх і гріх*; *ні світ ні зоря*;
- однакові за формою дієслова, що означають ускладнену дію: *піду подивлюся*.

Вправа 213

О. Роде́н.
 Собор (Франція)

Я люблю людські руки. Вони мені здаються живими додатками до людського розуму. Руки мені розповідають про труд і людське горе. Я бачу творчі пальці — тремтячі й нервові. Руки жорстокі чи хижацькі, руки працьовиті чи ледарські, руки чоловіка чи жінки!

Найбільше мені до вподоби руки творців. Перо і пензель, ніж і сокира, талановитий молоток! Чи знаєте ви, що рука, яка вас тримає, передає через вас вогонь життя?

Я люблю її — вічну людську руку, незвичайний символ, і розумію велич тої хвилини, коли друг дає руку другові. Цим він передає самого себе, своє серце й розум, дихання дітей. Дві людських руки вкупі — це кільце, за яке, ухопившися, можна зрушити землю (Ю. Яновський).

II. Визначте однорідні члени речення. Яких слів вони стосуються та на які питання відповідають? Які з однорідних членів речення поширені?

III. Визначте тип зв'язку та смислові відношення між однорідними членами в реченнях першого абзацу.

Руки мені <u>розповідають</u> (про що?) про <u>труд</u> і людське <u>горе</u>. Я бачу творчі <u>пальці</u> (які?) — тремтячі й нервові. <u>Руки</u> (які є?) <u>жорстокі</u> чи <u>хижацькі</u>, <u>руки</u> (які є?) <u>працьовиті</u> чи <u>ледарські</u>, <u>руки</u> (які є?) <u>чоловіка</u> чи <u>жінки</u>! Цим він <u>передає</u> (кого? що?) самого <u>себе</u>, своє серце й розум, дихання дітей.

- Спишіть речення, підкресліть однорідні члени речення відповідно до їх синтаксичної ролі; складіть схеми і вкажіть тип зв'язку.
- Любив дід гарну бесіду й добре слово.
- Земля на тих полях була чиста, чорна і сита.
- Парк прикрашають статуї, фонтани, альтанки.
- Ось засиніла на небосхилі попруга, чи ліс, чи гори.

- Любив дід гарну <u>бесіду</u> й добре <u>слово</u>. О й О. (сполучниковий)
- Земля на тих полях була <u>чиста</u>, <u>чорна</u> і <u>сита</u>. О, О і О. (змішаний)
- Парк прикрашають <u>статуї</u>, <u>фонтани</u>, <u>альтанки</u>. О, О, О. (безсполучниковий)
- Ось засиніла на небосхилі попруга, чи ліс, чи гори. О, чи О, чи О. (сполучниковий)
- Визначте смислові відношення у кожному з речень; поширені чи непоширені однорідні члени речення.

Незакінчене речення

Однорідні члени речення – це...

Однорідними можуть бути ...

Поширені однорідні члени – це ...

Між однорідними членами може бути такий зв'язок: ...

Смислові відношення між однорідними членами може бути ...

Домашне завдання

Опрацювати параграф 27, повторити головні й другорядні члени речення; виконати вправу 7,стор.101

